

7-1-1996

A study rate of using injured person examination reports of Chulalongkorn Hospital by inquiry officers

Thawatchai Watanakajom

Verawoot Vatjanapukka

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

Watanakajom, Thawatchai and Vatjanapukka, Verawoot (1996) "A study rate of using injured person examination reports of Chulalongkorn Hospital by inquiry officers," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 40: Iss. 7, Article 9.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal/vol40/iss7/9>

This Modern Medicine is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

เวชศาสตร์ร่วมสมัย

นิพนธ์ต้นฉบับภาษาไทย

A study rate of using injured person examination reports of Chulalongkorn Hospital by inquiry officers.

Thawatchai Watanakajorn*

Verawoot Vatjanapukka*

Watanakajorn T, Vatjanapukka V. A study rate of using injured person examination reports of Chulalongkorn Hospital by inquiry officers. *Chula Med J* 1996 Jul;40(7): 601-607

Objective : *To study rate of using injured person examination reports by inquiry officers.*

Design : *Descriptive,prospective study.*

Setting : *Forensic Clinic Unit, Department of Forensic Medicine, Faculty of Medicine,Chulalongkorn University.*

Subjective : *Study from 1,145 cases of injured person were sent by inquiry officers to Chulalongkorn Hospital compared to 214 cases of injured person examination reports which were used by inquiry officers.*

Result : *The total rate of injured person examination reports using by inquiry officers is 18.69 %. The maximal using rate is 50 % in cases of offences relating to sexuality followed by cases of offences against body intentionally 25.85 %; and the cases of offences against body by negligence in traffic accident 14.49 %*

Conclusion : *The results of this study showed that the using rate of injured person examination reports by inquiry officers is related to legal reasons and revealed the cases which are unable to proceeding and the cases which inquiry officers unneed these reports for the files of the cases.*

Key words : *Injured person examination reports, Offences.*

Reprint request: Watanakajorn T, Department of Forensic Medicine, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand.

Received for publication. May 15,1996.

* Department of Forensic Medicine, Faculty of Medicine, Chulalongkorn University.

ธวัชชัย วัฒนเขจร, วีระวุฒิ วัจนะพุกกะ. การศึกษาอัตราการรับกลับ รายงานการชันสูตรบาดแผลของพนักงานสอบสวนในผู้ป่วยคดีที่เข้ารับการรักษาใน ร.พ.จุฬาลงกรณ์. จุฬาลงกรณ์เวชสาร 2539 กรกฎาคม:40(7): 601-607

- วัตถุประสงค์ :** เพื่อศึกษาถึงการนำรายงานการชันสูตรบาดแผลไปใช้ในชั้นพนักงานสอบสวน
- รูปแบบการวิจัย :** การศึกษาไปข้างหน้าแบบพรรณนา
- สถานที่ :** หน่วยนิติเวชคลินิก ภาควิชานิติเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้เข้าร่วมการศึกษา :** ศึกษาจากใบนำส่งตัวผู้ป่วยคดี ซึ่งพนักงานสอบสวนเป็นผู้นำส่งตัวเข้ารับการรักษาใน ร.พ. จุฬาลงกรณ์ จำนวน 1,145 ราย ศึกษาเปรียบเทียบกับรายงานการชันสูตรบาดแผล ที่พนักงานสอบสวนรับกลับไปประกอบสำนวนคดี จำนวน 214 ราย
- ผลการศึกษา :** จำนวนรายงานการชันสูตรบาดแผลที่พนักงานสอบสวนรับกลับคืนไป คิดเป็นร้อยละ 18.69 โดยคดีความผิดทางเพศมีอัตราการรับกลับสูงสุดร้อยละ 50 คดีความผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยเจตนาได้รับกลับร้อยละ 25.85 และคดีความผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาทจากอุบัติเหตุจากรถรับกลับร้อยละ 14.49
- วิจารณ์และสรุปผล :** จากผลการศึกษาได้แสดงเหตุผลในเชิงกฎหมายที่สนับสนุนอัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผลของพนักงานสอบสวน ตามที่ปรากฏในผลการศึกษาโดยแสดงถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้ รวมถึงการไม่นำรายงานการชันสูตรบาดแผลไปใช้ประกอบสำนวนคดี

จากการศึกษาการออกรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นของแพทย์ในผู้ป่วยคดี พบว่ามีบางส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่ได้มารับรายงานกลับไปเพื่อใช้ประกอบสำนวนคดี ทั้งในส่วนที่ผู้บาดเจ็บมาขอรับการรักษาเองและผู้บาดเจ็บที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้นำส่ง โดยที่ผู้บาดเจ็บที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้นำส่งน่าจะมีการดำเนินคดีสูงกว่าผู้บาดเจ็บที่เข้ารับการรักษาเอง เนื่องจากคดีอาญาส่วนใหญ่ไม่ใช่ความผิดที่ยอมความได้ และเมื่อคดีถึงพนักงานสอบสวนแล้วน่าจะมีการดำเนินคดีต่อไป จึงตั้งข้อสังเกตว่าถ้าเช่นนั้นอัตราการรับกลับ รายงานการชันสูตรบาดแผลและความเห็นแพทย์เพื่อประกอบสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนมีเท่าไร ในคดีหรือความรุนแรงของการบาดเจ็บอย่างไรที่มีการดำเนินคดีมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลแก่แพทย์และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ป่วยคดี ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และทราบถึงโอกาสและการเตรียมตัวเพื่อการเป็นพยานในศาล สำหรับแพทย์ที่ออกรายงานการชันสูตรบาดแผลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทราบถึงอัตราการรับกลับ รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ของพนักงานสอบสวน เพื่อประกอบสำนวนคดีหลังจากส่งตัวผู้บาดเจ็บเข้ารับการรักษาใน ร.พ. จุฬาลงกรณ์ โดยศึกษาถึง

1. อัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์จำแนกตามสาเหตุของการบาดเจ็บ
2. อัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์จำแนกตามความเห็นแพทย์ในเรื่องระยะเวลาการรักษา
3. เปรียบเทียบอัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ โดยเปรียบเทียบระหว่างสาเหตุของการบาดเจ็บ และความเห็นแพทย์ในเรื่องระยะเวลาการรักษา

อุปกรณ์และวิธีการ

รวบรวมรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ทั้งหมด (ศึกษาเฉพาะกลุ่มของผู้ป่วยคดีที่มีใบนำส่งตัวจากสถานีตำรวจมาด้วยเท่านั้น)⁽¹⁾ ที่เข้ารับบริการในคลินิกผู้ป่วยคดีของ ร.พ. จุฬาลงกรณ์ ในช่วงเดือน สิงหาคม 2537 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2538 นำมาศึกษา โดยรวบรวมใบนำส่งตัวผู้บาดเจ็บทั้งหมดที่เข้ารับการรักษาในแผนกนิติเวชศาสตร์ ร.พ.จุฬาลงกรณ์ ซึ่งพนักงานสอบสวนขอรับใบนำส่งตัวดังกล่าว (รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์) กลับไปประกอบคดีในช่วงเดือน สิงหาคม 2537 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2538 นำมาศึกษาโดย

1. ศึกษาอัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ จำแนกตามสาเหตุของการบาดเจ็บ โดยเทียบเป็นร้อยละ
2. ศึกษาอัตราการรับกลับรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ จำแนกตามความเห็นแพทย์ในเรื่องระยะเวลาการรักษา โดยเทียบเป็นร้อยละ

ผลการศึกษา

จากตารางที่ 1 พบว่า สาเหตุของการบาดเจ็บ ที่พนักงานสอบสวนรับรายงานการชันสูตรบาดแผล กลับคืนไปมากที่สุดได้แก่ คดีความผิดทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 50.00 และกรณีกระทำผิดต่อร่างกายโดยเจตนา คิดเป็นร้อยละ 25.85

จากตารางที่ 2 พบว่า ในกรณีการกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ ที่ได้รับการนำกลับไปประกอบสำนวนคดีมากที่สุดได้แก่ กรณีที่ผู้บาดเจ็บต้องใช้ระยะเวลารักษาเกินกว่า 20 วัน โดยคิดเป็นร้อยละ 76.47

จากตารางที่ 3 พบว่าในกรณีของการกระทำผิดต่อร่างกายโดยเจตนา นั้น รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ ที่ได้รับการนำกลับไปประกอบสำนวนคดีมากที่สุดได้แก่ กรณีที่ผู้บาดเจ็บต้องใช้ระยะเวลารักษาเกินกว่า 5 วัน แต่ไม่เกิน 20 วัน คิดเป็นร้อยละ 59.43

ตารางที่ 1. แสดงจำนวนรายงานการชันสูตรบาดแผล ที่พนักงานสอบสวนรับกลับคืนไปประกอบสำนวนคดีจำแนกตามสาเหตุของการบาดเจ็บ เป็นร้อยละ

สาเหตุการบาดเจ็บ	จำนวนรายงานทั้งหมด	จำนวนรายงานที่รับกลับคืน	ร้อยละ
การกระทำผิดต่อร่างกาย จากการกระทำโดยประมาท จากอุบัติเหตุการจราจร	683	99	14.49
การกระทำผิดต่อร่างกาย จากการกระทำโดยประมาท จากอุบัติเหตุอื่นๆ	28	3	10.71
การกระทำผิดต่อร่างกาย โดยเจตนา	410	106	25.85
ความผิดทางเพศ	12	6	50.00
ไม่ทราบสาเหตุ	12	-	0.00
รวม	1,145	214	18.69

ตารางที่ 2. แสดงจำนวนรายงานการชันสูตรบาดแผล ที่พนักงานสอบสวนรับกลับคืนไปประกอบสำนวนคดีจำแนกตามความเห็นแพทย์ ในเรื่องของระยะเวลาการรักษา กรณีที่กระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท เป็นร้อยละ

ความเห็นแพทย์	จำนวน	ร้อยละ
- รักษาไม่เกิน 5 วัน	2	1.96
- รักษาเกิน 5 วัน แต่ไม่เกิน 20 วัน	22	21.57
- รักษาเกินกว่า 20 วัน	78	76.47
รวม	102	100.00

ตารางที่ 3. แสดงจำนวนรายงานการชันสูตรบาดแผล ที่พนักงานสอบสวนรับกลับคืนไป ประกอบสำนวนคดีจำแนกตามความเห็นแพทย์ในเรื่องของระยะเวลาการรักษา กรณีกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยเจตนา เป็นร้อยละ

ความเห็นแพทย์	จำนวน	ร้อยละ
- รักษาไม่เกิน 5 วัน	12	11.32
- รักษาเกินกว่า 5 วัน แต่ไม่เกิน 20 วัน	63	59.43
- รักษาเกินกว่า 20 วัน	31	29.25
รวม	106	100.00

ตารางที่ 4. แสดงการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ ที่พนักงานสอบสวนรับกลับคืน ระหว่างกรณีกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท และกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยเจตนา จำแนกตามความเห็นแพทย์ ในเรื่องระยะเวลาการรักษา

ความเห็นแพทย์	กระทำผิดต่อร่างกาย จากการกระทำโดย ประมาท (%)	กระทำผิดต่อร่างกาย จากจากการกระทำ โดยเจตนา (%)
- รักษาไม่เกิน 5 วัน	1.96	11.32
- รักษาเกินกว่า 5 วัน แต่ไม่เกิน 20 วัน	21.57	59.43
- รักษาเกินกว่า 20 วัน	76.47	29.25
รวม	100.00	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่าร้อยละของการรับกลับ รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ของการกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยเจตนาสูงกว่าการกระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท ยกเว้นในความเห็นแพทย์ซึ่งผู้บาดเจ็บใช้เวลาการรักษาเกินกว่า 20 วัน กรณีการกระทำผิดต่อร่างกายจากการ

กระทำโดยประมาท มีอัตราการรับกลับของรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์สูงกว่า และในความเห็นแพทย์ซึ่งผู้บาดเจ็บใช้เวลาการรักษาไม่เกิน 5 วัน มีอัตราการรับกลับของรายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.96 จากตารางที่ 5 พบว่า ในกรณีความผิดทางเพศ

รายงานการชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ที่
พนักงานสอบสวนนำกลับไปประกอบคดีนั้นร้อยละ

83.33 ตรวจไม่พบหลักฐานการกระทำชำเรา

ตารางที่ 5. แสดงจำนวนของการรับกลับ รายงานการชันสูตรบาดแผล ในคดีความผิดทางเพศ

รายงานฯ ในคดีความผิดทางเพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนรายงานฯทั้งหมด	12	100
2. จำนวนรายงานฯที่รับกลับ	6	50
- พบหลักฐานการกระทำชำเรา	1	(16.67)
- ไม่พบหลักฐานการกระทำชำเรา	5	(83.33)

สรุปและวิจารณ์

จากการศึกษารายงานการชันสูตรบาดแผลและ
ความเห็นแพทย์ทั้งหมด และที่พนักงานสอบสวนรับ
กลับคืน สามารถสรุปได้ว่า

1. อัตราการนำกลับรายงานการชันสูตรบาด
แผล และความเห็นแพทย์ เฉลี่ยทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ
18.69

2. อัตราการนำกลับรายงานการชันสูตรบาด
แผล และความเห็นแพทย์จำแนกตามสาเหตุ พบว่าใน
คดีความทางผิดทางเพศพนักงานสอบสวนได้ขอรับ
รายงานกลับคืนไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.00 โดย
ที่ร้อยละ 83.33 เป็นกรณีที่ไม่พบหลักฐานการกระทำ
ชำเรา

3. อัตราการนำกลับรายงานการชันสูตรบาด
แผล และความเห็นแพทย์ จำแนกตามความเห็นแพทย์
ในเรื่องระยะเวลาการรักษาพบว่า

3.1 กรณีกระทำผิดต่อร่างกายจากการ
กระทำโดยประมาท รายงานการชันสูตรบาดแผล และ
ความเห็นแพทย์ ที่พนักงานสอบสวนขอรับกลับ คิดเป็น
ร้อยละ 14.49 และในจำนวนนี้รายงานฯที่ได้รับการนำ
กลับคืนมากที่สุด ได้แก่กรณีที่ผู้บาดเจ็บใช้เวลารักษา
เกินกว่า 20 วัน โดยคิดเป็นร้อยละ 76.47

3.2 กรณีกระทำผิดต่อร่างกายจากการ
กระทำโดยเจตนา รายงานการชันสูตรบาดแผล และ
ความเห็นแพทย์ ที่พนักงานสอบสวนขอรับกลับ คิด
เป็นร้อยละ 25.85 และในจำนวนนี้รายงานฯที่ได้รับการ
นำกลับคืนมากที่สุด ได้แก่กรณีที่ผู้เสียหายใช้เวลารักษา
อยู่ในช่วง 5 วันถึง 20 วัน โดยคิดเป็นร้อยละ 59.43

จากข้อมูลการศึกษาตามที่ได้สรุปมาแล้วนั้น
อาจวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้อัตราการรับกลับรายงาน
การชันสูตรบาดแผล และความเห็นแพทย์ ไปประกอบ
สำนวนคดีไม่มากเท่าที่ควร ได้ดังนี้

1. พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการสอบสวน
หรืองดการสอบสวนกรณีที่ไม่มีปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้
กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา 140 หรือพนักงานสอบสวนและพนักงาน
อัยการเห็นชอบว่าควรสั่งไม่ฟ้อง กรณีนี้รู้ตัวผู้กระทำผิดแต่
เรียกหรือจับตัวไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา มาตรา 141 (ประกอบมาตรา 172 ตาม
ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา)

สาเหตุตามข้อนี้มีโอกาสเป็นไปได้มาก อย่างไร
ก็ตามการอ้างสาเหตุที่ไม่มีกรดำเนินการคดีต่อไปตามเหตุ
ผลนี้ก็เป็นการแสดงถึงศักยภาพ และสมรรถภาพของ
พนักงานสอบสวนในการติดตามจับกุมผู้กระทำผิดได้
ระดับหนึ่ง

2. กรณีผู้กระทำผิดตาย สิทธิการนำคดีอาญา มาฟ้องยอมระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 39⁽²⁾

เหตุผลข้อนี้มีโอกาสเป็นไปได้สูงในกรณีกระทำ ผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท เช่น อุบัติเหตุ จราจร แต่หากมีการอ้างเหตุผลข้อนี้มากเป็นไปได้หรือไม่ว่าผู้ตายถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำผิด โดย ผิดไปจากข้อเท็จจริง

3. กรณีความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมาย อาญา⁽²⁾ มาตรา 390 และ 391 ซึ่งพนักงานสอบสวน ได้ทำการเปรียบเทียบปรับ อันเป็นเหตุให้คดีอาญาลด กั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา⁽³⁾ ความอาญา มาตรา 37

สาเหตุตามข้อนี้อาจเป็นเหตุให้ความผิดกรณี กระทำผิดต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาท ไม่ถึง กับบาดเจ็บสาหัส และกรณีกระทำผิดต่อร่างกายโดย เจตนาไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ^(4,5) สามารถเลิกกันได้ขึ้นพนักงานสอบสวนโดยความยิน ยอมของคู่กรณี ถ้ามีการใช้กฎหมายข้อนี้มากจะเป็นเหตุ ให้อัตราการดำเนินคดีในกรณีดังกล่าวลดลง ขณะ เดียวกันก็จะทำให้การดำเนินคดีต่อไปในกรณีกระทำผิด ต่อร่างกายจากการกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่น ได้รับอันตรายสาหัส และกรณีกระทำผิดต่อร่างกายโดย เจตนาเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีสัดส่วนการ ดำเนินคดีสูงขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้

4. กรณีความผิดทางเพศ ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคแรก และ มาตรา 278 ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 281 เมื่อคู่ กรณีตกลงกันได้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับ ไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39⁽³⁾

เหตุผลตามข้อนี้จะใช้ได้ต่อเมื่อเข้าองค์ ประกอบใน 2 มาตราดังกล่าวเท่านั้นหากเป็นกรณีอื่นจะ ไม่สามารถยอมความกันได้ นอกจากนั้นในกรณีความ ผิดทางเพศนั้น แม้ตรวจไม่พบหลักฐานการร่วมประเวณี

พนักงานสอบสวนก็อาจดำเนินคดีต่อไปในความผิดฐาน อนาคตได้⁽⁶⁾ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ว่าอัตราการดำเนิน คดีในความผิดทางเพศมีอัตราที่มาก แม้ส่วนหนึ่งของ การตรวจจะไม่พบหลักฐานว่ามีการร่วมประเวณี

5. พนักงานสอบสวนและ/หรือพนักงาน อัยการหรือทนายโจทก์แล้วแต่กรณี มีความเห็นที่ไม่ จำเป็นต้องนำใบนำส่งตัวผู้บาดเจ็บที่มีรายงานการตรวจ และความเห็นแพทย์มาใช้ หรือได้ใช้รายงานการตรวจ และความเห็นแพทย์จากแหล่งอื่น ในกรณีผู้เสียหายเข้า รับการรักษาในสถานพยาบาลมากกว่าหนึ่งแห่ง ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ลูกความของตนในการดำเนินคดี ต่อไป ซึ่งก็อาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อัตราการรับ ใบนำส่งตัวผู้บาดเจ็บกลับคืนไปประกอบคดีปรากฏตาม ผลการศึกษา

อ้างอิง

1. เอกสารการสอนชุดวิชา กฎหมายสาธารณสุขและนิติ เวชศาสตร์ หน่วยที่ 9-15, กรุงเทพฯ: สำนัก พิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2531. 298-300
2. พิชัย นิลทองคำ. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมอะแคนดิเคิลจัจ. 2535.
3. พิชัย นิลทองคำ. ประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์เมอะแคนดิเคิลจัจ, 2535.
4. วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. นิติเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนัก พิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2532, 259- 265
5. รัชชนกนามทอน. สรุปคำพิพากษาฎีกาแห่งกฎหมาย อาญา แรงงาน และภาษีอากร, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วังหลัก. 2536. 216-218
6. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา คำ ถามพร้อมธงคำตอบ ข้อสอบความรู้ชั้นเนติ บัณฑิต กฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร พรินตติ้ง กรุ๊ป. 2536. 3-7